

Transformacja systemowa a zjawisko globalizacji na przykładzie Polski

TRANSFORMACJA SYSTEMOWA ORAZ GLOBALIZACJA STOSUNKÓW SPOŁECZNO-
-ekonomicznych i finansowych są zjawiskami w wielu aspektach od siebie współzależnymi. Celem niniejszego artykułu jest próba znalezienia odpowiedzi na pytanie, jakie związki i zależności zachodzą między transformacją dokonującą się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej a zjawiskiem współczesnej globalizacji. Umożliwia to w szczególności analiza treści opracowań i materiałów polskich ekonomistów, uzupełniona miejscami analizą danych statystycznych. Powiązanie transformacji z globalizacją w zdecydowanej większości przypadków przynosi postęp, definiowany najczęściej jako zmiana dotychczasowego stanu rzeczy na stan wyższy, bardziej właściwy, pod pewnymi względami lepszy (Niedzielski, Rychlik, 2007, s. 23). Następuje między innymi regulacja cen oraz liberalizacja handlu międzynarodowego i wewnętrznego. Dokonuje się redefinicji roli i miejsca państwa w gospodarce, tworzy aktywne rynki kapitałowe oraz umożliwia szeroki rozwój prywatnej przedsiębiorczości. Jednakże szereg posocjalistycznych państw, w tym Polska, musiała sobie poradzić z wieloma innymi, pojawiającymi się w trakcie procesu globalizacji problemami. Brak niezbędnego kapitału na rozwój badań i wiedzy, niska jakość infrastruktury technologicznej i telekomunikacyjnej, nieskuteczne formy zarządzania, wysokie bezrobocie czy szerząca się korupcja to tylko niektóre z kwestii wymagających pilnego rozwiązania. Statystyki międzynarodowe przedstawiają ponadto dane jednoznacznie wskazujące, iż wśród europejskich państw dokonujących transformacji systemowej wyraźnie wzrasta liczba ludzi zepchniętych na margines społeczny (Komisja Europejska, 2010, s. 64 – 72). Praktyka pokazuje, iż wdrażane rozwiązania często odsuwają problemy wyłącznie w czasie, a następnie powodują ich powrót ze zdwojoną siłą. W efekcie wielu krajom bardzo ciężko dorównać do państw wysokorozwiniętych (Kołodko, 2007a, s. 53). Cel ten, choć dla ogromnej grupy państw bardzo odległy, nadal jest stawiany jako priorytet. Szansą na zbliżenie się

do niego może być postępująca rewolucja internetowa, a także wymiana pokoleniowa władz państwowych, która najprawdopodobniej w zupełnie inny sposób reagować będzie na wszelkie sytuacje w kraju.

GLOBALIZACJA W WIELU ODSŁONACH

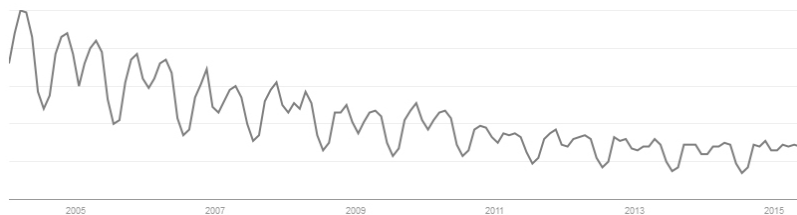
PIERWSZE WZMIANKI DOTYCZĄCE DŁUGOFALOWEGO PROCESU GLOBALIZACJI pojawiły się już w XV w., w trakcie intensywnych odkryć geograficznych (Łoś-Nowak, 2002, s. 121). Intensyfikacja zjawiska przypada natomiast na okres lat 80. i 90. XX w., od kiedy stało się ono przedmiotem wielu specjalistycznych badań naukowych (Rzepka, 2013, s. 8 – 9). Na początku istotę globalizacji najczęściej sprowadzano do procesu stopniowego ograniczania roli państwa w gospodarce (Gereffi, 1989, s. 92). Całość odnoszono co do zasady do dwóch zjawisk: wzrostu roli regionalizmu ekonomicznego i finansowego oraz umiędzynarodowienia kapitału spowodowanego ekspansją korporacji transnarodowych (Poon, 1997, s. 390). Nie ulega więc wątpliwości fakt, iż proces globalizacji najmocniej związany jest ze sferą gospodarczą poszczególnych państw. Polega on przede wszystkim na scalaniu gospodarek narodowych w związku z dynamicznym rozwojem przepływów kapitałowych i usługowych oraz intensyfikacją stale narastającego postępu technicznego (Szarpiał, 2012, s. 39). Można go więc uznać za przyspieszenie trwającego już od dłuższego czasu umiędzynarodawiania procesu gospodarowania (Budnikowski, 2001, s. 6). Jego szeroki zakres dotyczy przede wszystkim aspektów wymiany międzynarodowej i handlu, ale także zagadnienia procesu produkcji. W węższym obszarze nawiązuje on również do szeroko pojętych aspektów politycznych, kulturowych, społecznych czy cywilizacyjnych. W wyniku globalizacji następuje zmiana systemu wartości oraz tożsamości narodowej wśród społeczeństw. Bezpośrednią tego przyczyną jest funkcjonowanie rynku światowego, który narzuca konsumpcyjny styl życia oraz steruje potrzebami ludzkimi (Micał, 2008, s. 149).

Pojęciu globalizacji w wielu aspektach często towarzyszy termin sektora globalnego (Szymańska, 2012, s. 361). To obszar, w którym sytuacja strategiczna konkurentów na konkretnych rynkach działalności w dużej mierze zależy od ogólnej sytuacji rynku w skali światowej. Sektory globalne wymuszają więc na przedsiębiorstwach odpowiednią koordynację w konkurowaniu (Porter, 1992, s. 270).

Szczytowa faza zainteresowania problematyką globalizacji przypada na okres końca lat 90. XX w. oraz pierwsze lata wieku aktualnego. Statystyki prowadzone przez Google Trends pozwalają sprawdzić zain-

interesowanie internautów pojęciem globalizacji w ostatnich dziesięciu latach. Wykres miesięczny prowadzony od 2004 r. wyraźnie wskazuje, iż wyszukiwanie informacji w internecie na temat procesu globalizacji z roku na rok jest coraz mniejsze. Od 2012 r. zainteresowanie nie ulega zasadniczej zmianie i utrzymuje się na stałym poziomie, który jest cztery razy mniejszy niż najwyższa popularność wyszukiwania w całym dziesięcioleciu, datowana na marzec 2004 r.

Wykres 1: Zainteresowanie terminem „globalizacja” w internecie.

Źródło: Google Trends (data dostępu: 2015-06-02).

Odkąd proces globalizacji został dostrzeżony przez naukowców, w książkach oraz publikacjach naukowych można odnotować wiele różnych jego określeń (Puślecki, 2000, s. 32). Bardzo często opisywany jest z perspektywy własnych poglądów i przekonań autorów poszczególnych definicji (Maśloch, 2005, s. 17). Ekonomista Paweł Kozłowski uznał globalizację za złożone zjawisko, które rozpatruje się w wymiarze gospodarczym, demograficznym i kulturowym (Kozłowski, 2003, s. 9 - 10). Socjolog Krzysztof Wielecki nazwał ją procesem rozpoczętym w wyniku kumulacji odkryć technicznych i naukowych, którego najistotniejszym przejawem jest utworzenie zglobalizowanego rynku (Wielecki, 2004, s. 10). Ekonomista Piotr Grajewski scharakteryzował istotę globalizacji w postaci trzech czynników, do których zaliczył wynikającą ze zmienności realiów technicznych i rynkowych, dużą niepewność otoczenia, powszechną dostępność do informacji oraz regularnie kurczący się cykl życia wyrobów, systemów i usług (Grajewski, 2007, s. 7). Amerykański specjalista od zarządzania organizacjami Ricky W. Griffin wymienił jeszcze inne uwarunkowania globalizacji, podkreślając w procesie istotność zmniejszania się zatrudniania i produkcji, przechodzenia do gospodarki usługowej, konieczności odpowiedniego zarządzania siłą roboczą, wzrostu znaczenia odpowie-

działalności społecznej, etyki oraz szeroko pojętej jakości działalności (Griffin, 2007, s. 60 – 64). Jednak jedną z najbardziej uniwersalnych definicji globalizacji stworzył badacz stosunków międzynarodowych Anthony McGrew, wskazując, iż polega ona na wzajemności oddziaływań i wielości powiązań państw i społeczeństw, tworzących aktualny system światowy, przy czym cechuje ją zawsze określony zakres oraz intensywność (McGrew, 1992, s. 28).

Szczegółowa analiza powyższych definicji pozwala na stwierdzenie, iż transformacja systemowa, która nadal ma miejsce na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jest jedną z części procesu globalizacji. Transformacja systemowa jest bowiem historycznym procesem integracji i liberalizacji funkcjonujących wcześniej w dużym odosobnieniu gospodarek narodowych poszczególnych państw w jeden trwały, światowy układ ekonomiczny (Kołodko, 2007a, s. 21). Można ją rozumieć jako metodę całkowitego dostosowania kraju do szerokiego systemu światowego, a także jako metodę wykorzystania wszystkich czynników płynących z procesu globalizacji dla przyspieszenia własnego rozwoju państwa. Nie można jednak wprost stwierdzić, iż wyeliminowanie ustroju socjalistycznego spowodowało równocześnie zatrącenie wszystkich wartości, także pozytywnych, wniesionych do rozwoju państwa i społeczeństwa w czasie jego funkcjonowania. Wiele z nich pozostało w formie niezmięnionej bądź też zmieniało wyłącznie swoją zewnętrzną formę bez jakiegokolwiek modernizacji treści, co wywołało kontestację globalizacji (Kołodko, 2007b, s. 800 – 804).

ROLA I MIEJSCE POLSKI W GOSPODARCE GLOBALNEJ

ZWROT W KIERUNKU INTENSYWNIE ROZWIJAJĄCEJ SIĘ TECHNOLOGII informacyjnej, która umożliwiła bezproblemową komunikację w skali całego świata oraz powstawanie licznych międzynarodowych organizacji politycznych i gospodarczych generujących szereg procesów integracyjnych, naruszył istniejący przed 1989 r. system wartości i zasady społecznego współistnienia (Bell, 1994, s. 58 – 59). Polska musiała odnaleźć swoją rolę w gospodarce, w której równocześnie przebiegały procesy integracji, globalizacji i transformacji systemowej, a także wypracować nowy ład instytucjonalny niezbędny do dalszego gospodarczego rozwoju państwa. Wyłącznie właściwie funkcjonujące w społeczności międzynarodowej państwo może zagwarantować prawidłowo działający ład instytucjonalny. Państwo takie musi chronić swój system wartości, udoskonalać swoje instytucje, zwiększać efektywność

działań obywatelskich, działać przejrzysto oraz stać na straży wolności i własności prywatnej (Zagóra-Jonszta, 2008, s. 110-111).

Analizując ostatnie dwadzieścia pięć lat polskiej transformacji można odnieść wrażenie, iż od początku lat 90. XX w. niektóre typowe dla gospodarki rynkowej instytucje funkcjonowały często w sposób niewłaściwy. W wyniku transformacji zlikwidowano związane z gospodarką socjalistyczną centralne planowanie czy własność państwową, wyeliminowano ceny administracyjne oraz rozpoczęto modernizację obowiązującego systemu na rynku pracy. Realizując taki plan zakładano, iż rynek sam wygeneruje nowy ład odpowiadający pozostałym gospodarkom państw wysoko rozwiniętych. W efekcie nastąpiła jednak walka o nowy podział majątku, wpływy oraz zdobycie przez elity jak najlepszej pozycji w nowej sytuacji. Polska nie została więc silnym państwem prowadzącym autonomiczną politykę rozwojową, gdyż elitom politycznym, nierzadko wykonującym wątpliwe prawnie działania, nie było to na rękę (Kuniński, 2002, s. 16 – 18). Transformacja systemowa umożliwiła zmniejszenie przepaści cywilizacyjnej w stosunku do Zachodu i postęp, ale także spowodowała zwiększenie się rozwarstwienia społecznego. Doprowadziła do nieskutecznej prywatyzacji monopolizującej gospodarkę oraz problemów ze sprawną infrastrukturą instytucjonalną w kraju (Piasecki, 2003, s. 59 – 62).

W warunkach globalizacji następuje regularny wzrost roli struktur rynku światowego, który jednocześnie generuje spadek wpływu poszczególnych państw narodowych na kreowanie transnarodowego ładu gospodarczego. Takie podmioty, jak Bank Światowy, Międzynarodowa Organizacja Handlu, Unia Europejska czy Międzynarodowy Fundusz Walutowy przejmują rolę lidera koordynującego tworzenie się ładu globalnego (Polak, 2013, s. 25). Nie można jednak deprecjować roli państwa, w tym Polski, która zobowiązana jest do zarządzania wszystkimi nowymi instytucjami podporządkowanymi gospodarce rynkowej na swoim terytorium (Kołodko, 1999, s. 245). Jednym z jej zadań jest łagodzenie różnic między ludźmi, które spowodowane są polaryzacją dochodów, a także wspomaganie mechanizmów rynkowych celem umacniania wśród własnych przedsiębiorstw konkurencyjności (Sadowski, 2003, s. 203). Mimo to Polska nie spełniła wszystkich swoich zadań w sposób zadowalający. Wynika to, z jednej strony z trwającej nadal transformacji naszej gospodarki, z drugiej strony zaś z postępującego procesu globalizacji. I choć nie mamy możliwości wyeliminowania wszystkich negatywnych procesów, możemy starać się nadawać im inne, odpowiednie dla naszego państwa formy.

W przypadku Polski wszystkie zmiany wewnętrzne, które są możliwe do dokonania, zależą wyłącznie od podejmowanej polityki krajowej, gdyż pozostałe elementy należące do systemu międzynarodowego, zgodnie z falą globalizacji, sterowane są przez międzynarodowe instytucje handlowe, gospodarcze i finansowe oraz społeczeństwa państw najbogatszych (Zagóra-Jonszta, 2005, s. 115 – 116).

CZYNNIKI WARUNKUJĄCE DYNAMIKĘ GLOBALIZACJI

RYZYKO UTRZYMYWANIA SIĘ LUB POWROTU WSZELKICH BARIER HANDLOWYCH BĄDŹ też starych podziałów oraz zasad ekonomicznych i politycznych nadal istnieje, i nie jest możliwe jego wyeliminowanie. Jego poziom zależy od intensywności dynamiki globalizacji wywołanej kilkoma elementami. Były wicepremier i minister finansów Grzegorz Kołodko wyróżnia najogólniej trzy czynniki: dojrzałość stosunków politycznych, wartość postępu technicznego oraz stopień praktycznych umiejętności ekonomicznych oraz wiedzy teoretycznej. Pewne jest, że brak któregokolwiek z nich mógłby wywołać dla gospodarek narodowych wiele negatywnych skutków. Bardzo ciężko określić konkretny wpływ poszczególnych czynników na ewolucję oraz postęp w rozwoju globalizacji. Teoretycznie można pokusić się o wyeksponowanie jednego z nich kosztem pozostałych, jednak wyłącznie ich wspólne oddziaływanie przynosi rezultaty. Dużym plusem jest fakt, że w dzisiejszych czasach wszystkie czynniki są ze sobą wzajemnie sprzężone, dzięki czemu cały proces może odpowiednio funkcjonować i zauważalny jest zakres, tempo oraz intensywność jednoczesnej integracji rynków narodowych i liberalizacji na całym świecie (Kołodko, 2001, s. 6 – 7).

Każde z państw przechodzi poszczególne etapy wzrostu gospodarczego w sposób zbliżony. Na przestrzeni lat najpierw rolnictwo, następnie przemysł i usługi decydowały o tempie rozwoju i międzynarodowej konkurencyjności danej gospodarki narodowej. Dzisiaj o skali rozwoju często decyduje komputeryzacja i postęp technik informatycznych, gdyż od nich w dużej mierze zależy aktywność społeczeństwa (Dach, 2009, s. 15). Najbardziej wiarygodnym miernikiem postępu wydaje się być dostęp do Internetu, który coraz mocniej wkracza w sfery życia politycznego, społecznego, kulturowego oraz gospodarczego każdego człowieka. Aktualnie w polskich gospodarstwach domowych dostęp do Internetu z roku na rok wzrasta, a jako największą przyczynę jego braku podaje się po prostu zwyczajny brak potrzeby korzystania z niego (Główny Urząd Statystyczny, 2014, s. 14). Za wejście państwa w okres rewolucji internetowej można uznać moment, w którym komputery

z dostępem do internetu znalazły się w ponad 50% gospodarstw domowych położonych na jego obszarze. W Polsce datuje się to na 2010 r. (Centrum Badania Opinii Społecznej, 2012, s. 3). Pośród wielu opinii specjalistów pojawia się nawet porównanie, iż Internet ma bardzo zbliżone znaczenie do odkrycia Ameryki przez Krzysztofa Kolumba, gdyż jest kolejną płaszczyzną umożliwiającą badanie, analizowanie, wdrażanie, inwestowanie, produkowanie, czy świadczenie usług w nowym układzie ekonomicznym (Kołodko, 2001, s. 6 – 7). Przeszłość wirtualna staje się ważnym elementem procesu globalizacji, która rozwija przedsiębiorczość, kompresując przy tym czas i przeszłość działania. Jednak to, ile państwo będzie z niej korzystało, a także w jaki sposób, zależy od wspomnianych wyżej dwóch pozostałych czynników warunkujących dynamikę globalizacji, czyli teoretycznej wiedzy i praktycznych umiejętności ekonomicznych, a także dojrzałości stosunków politycznych (Kołodko, 2001, s. 8).

Polityka państwowa, zwłaszcza w ostatnich dwudziestu pięciu latach, zmieniła swoje podejście do swobodnego przepływu kapitałów oraz kwestii wolnego handlu. Olbrzymią rolę zaczęły odgrywać korporacje transnarodowe, będące aktualnie wiodącą grupą podmiotów w procesie umiędzynaradawiania przedsiębiorstw w gospodarce globalnej. Intensywnie rozwijający się wzrost znaczenia korporacji transnarodowych w skali globalnej jest zjawiskiem mocno zauważalnym w gospodarkach narodowych, gdyż oddziałują one na kraje jedynie poprzez swoją działalność inwestycyjną, a dokładniej na skutek bezpośrednich inwestycji zagranicznych bądź też inwestycji portfelowych. Różnią się one od siebie łatwością i tempem ewentualnego wycofania kapitału, a także podmiotami ich dokonywania¹ (Rother, 2004, s. 137). Wysoka pozycja korporacji we współczesnym świecie przejawia się w trzech głównych wymiarach: skali wpływu na rządy państw, rozmiarach potęgi finansowej oraz zdolnościach oddziaływania korporacji na światowe procesy społeczne i gospodarcze. Wpływ na rządy państw (także macierzystych, ale przede wszystkim goszczących) w których dokonuje się inwestycji jest zagadnieniem fundamentalnym, gdyż korporacje międzynarodowe mogą dyktować wszelkiego rodzaju warunki. Dzięki posiadanej potędze finansowej, korporacje transnarodowe przekraczają możliwości kilkudziesięciu państw biedniejszych i rozwijających się, a ich oddziaływanie na kursy walut, spadki akcji na gieł-

¹ Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w zdecydowanej większości dokonywane są przez przedsiębiorstwa międzynarodowe, a inwestycje portfelowe przez fundusze, instytucje ubezpieczeniowe oraz banki inwestycyjne.

dach czy ruch kapitału ma kluczowe znaczenie dla państw i obywateli (Kuźniar, 2003, s. 12 – 13). Współczesne korporacje międzynarodowe dostosowały wszystkie swoje działania do warunków wynikających z ery globalizacji. Ich szeroka działalność obejmuje rozwój marketingu i produkcji, rozwiązania prawne, transfer technologii, kapitału, metod zarządzania czy wzorców kulturowych. Dzięki swojej elastyczności organizacyjnej oraz umiejętności integracji na różnych szczeblach działalności posiadają sporą przewagę konkurencyjną w gospodarce światowej (Liberska, 2002a, s. 42). Korporacje transnarodowe nauczyły się już odpowiedniego zachowywania swojej pozycji i interesów na arenie międzynarodowej, a w celu ustabilizowania swojego stanowiska wykorzystują umiejętności agentów politycznych, opłacanych konsultantów, prawników czy lobbystów, dzięki czemu zapewniają sobie najkorzystniejsze warunki działania (Jarczewska-Romaniuk, 2003, s. 148).

Trzecim, ostatnim czynnikiem kształtującym dynamikę przebiegu globalizacji, to praktyczne umiejętności ekonomiczne i stan teoretycznej wiedzy. Wiedza teoretyczna regularnie się rozwija, czerpiąc przy tym wiele informacji z historycznych doświadczeń. Wedle aktualnej teorii handlu państwa znacznie bardziej otwarte na zewnętrzne stosunki gospodarcze i ekonomiczne mają większe zdolności do rozwoju, a pojawiające się momentami kryzysy nie są spowodowane stricte liberalizacją przepływów kapitałowych i handlu, zaś zaniechaniem istotnych dla państw narodowych reform (Kołodko, 2001, s. 10).

ZAGROŻENIA I KORZYŚCI WYNIKAJĄCE Z GLOBALIZACJI

PROCES TRANSFORMACJI PRZYCZYNIŁ SIĘ DO ROZPOCZĘCIA PRZEMIAN W POLSKIEJ gospodarce, które poprzez integrację w ramach Unii Europejskiej zostały przyspieszone i zintensyfikowane (Zorska, 2000, s. 14 – 15). I choć najczęściej mówi się w samych superlatywach o rozwoju Polski w wyniku postępującej globalizacji, to jednak istnieją także realne zagrożenia, które najprościej podzielić na wynikające z presji konkurencyjnej na światowych rynkach oraz związane z funkcjonowaniem światowych rynków finansowych (Liberska, 2002b, s. 324).

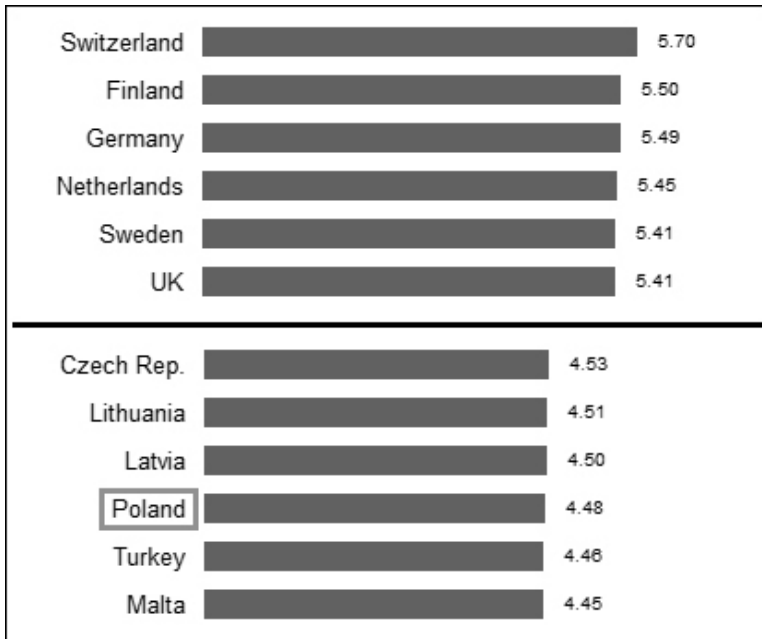
Polska, podobnie jak i pozostałe państwa posocjalistyczne z wschodzącymi rynkami, jest mocno podatna na skutki spowodowane kryzysami finansowymi. W stosunku do zmian w przepływach kapitału, globalizacja rynków powoduje znaczne ryzyko dla instytucji finansowych oraz banków. Brak konkretnych zabezpieczeń finansowych oraz regulacji, a także zupełny brak przygotowania instytucji finansowych do przepływu kapitału światowego wywołuje między innymi zmniejszenie

szenie opłacalności eksportu, zwiększenie deficytu budżetowego oraz ogromne wahania kursu waluty krajowej (Dach, 2009, s. 25).

Wzrost konkurencji narodowej i międzynarodowej spowodowany jest możliwościami zakładania firm w każdym zakątku świata oraz szeregiem swobód dotyczących przepływu usług, towarów oraz czynników produkcji. Bardzo często zakładane filie zagranicznych przedsiębiorstw eliminują z rynku krajową produkcję, przez co upada wiele lokalnych, rodzimych firm, które nie są zdolne do egzystowania w realiach rynku globalnego. Ich upadek w znacznej mierze spowodowany był wzmocnieniem polskiej waluty, co powodowało osłabienie konkurencyjności podmiotów i wzrost popularności produktów importowanych. Całkowicie nieopłacalny eksport był najpopularniejszą przyczyną zamykania rodzimych przedsiębiorstw w pierwszych latach XXI w. Spowodował on masową emigrację zarobkową, wzrost zadłużenia zagranicznego oraz brak równowagi w bilansie handlowym (Kołodko, 2008, s. 131 – 132). Zagrożenia te wymuszają na państwie obowiązek odnalezienia się w nowej sytuacji. Musi ono podejmować troskę o gwarantujące odpowiednie funkcjonowanie rynków prawo, a także o organizacje wymuszające przestrzeganie skonkretyzowanych zasad gry ekonomicznej (Budnikowski, 2006, s. 434 – 439).

Charakteryzując potencjalne zagrożenia nie można jednak zapomnieć o szeregu korzyści wynikających z globalizacji, które stwarzają możliwość rozwoju gospodarki narodowej, umożliwiają swobodny przepływ usług, towarów i kapitału, wzmacniają konkurencyjność gospodarki oraz ułatwiają dostęp do nowoczesnych technologii i napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich (Liberska, 2002b, s. 323).

Mechanizm, poprzez który wykorzystane zostaną wszystkie potencjalne korzyści przez Polskę, w znacznym stopniu jest zależny od charakteru współzależności i powiązań między gospodarką światową a polską, jak również od prowadzonej polityki gospodarczej (Liberska, 2000, s. 129 – 142). Bardzo ważna jest także pozycja konkurencyjna Polski na świecie. Niestety według rankingu wzrostu konkurencyjności państw na świecie z 2014 r., Polska zajmuje dopiero 21 miejsce, plasując się w drugiej połowie państw Europy.

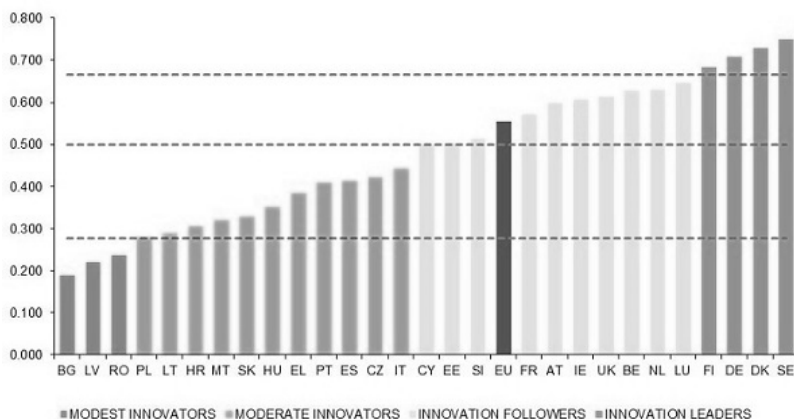
Wykres 2: Indeks konkurencyjności państw w 2014 roku.

Źródło: (www.globalpropertyguide.com) data dostępu: 2015-06-20.

Prócz bardzo niskiego współczynnika konkurencyjności, Polska nie może się również pochwalić odpowiednim poziomem innowacyjności (Nowak, 2012, s. 160). Stopień ten jest bardzo słabo oceniany przez międzynarodowe ośrodki badawcze. Rezultat ten potwierdzają statystyki prezentowane corocznie w publikacji europejskiej tablicy wyników w dziedzinie innowacji Innovation Union Scoreboard, która przedstawia sumaryczne wskaźniki innowacyjności Summary Innovation Index państw Unii Europejskiej. Indeks zawiera 25 wskaźników, dotyczących między innymi nakładów na całościową działalność innowacyjną, poszczególnych nakładów inwestycyjnych na technologie teleinformatyczne, wydatków publicznych na badania i rozwój, zasobów ludzkich dla nauki i techniki, współpracy w zakresie działalności inwestycyjnej, wykształcenia społeczeństwa, dostępu do Internetu, patentów, udziału inwestycji we wczesnych fazach rozwoju na niepublicznym rynku kapitałowym czy innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw (Pawelczyk, Pawłowska, 2006, s. 8 – 9). Polska plasuje

je się na miejscu czwartym od końca spośród wszystkich państw Unii Europejskiej. Za Polską w zestawieniu pozostaje jedynie Bułgaria, Rumunia oraz Łotwa.

Wykres 3: Potencjał innowacyjny krajów Unii Europejskiej w 2014 roku.

Źródło: (www.pi.gov.pl) data dostępu: 2015-06-20.

Rzeczpospolita znajduje się natomiast wśród grupy państw dążących do poprawy swojej pozycji w rankingu. Najczęstszym powodem niskiego współczynnika są niewielkie nakłady w dziedzinie badań i rozwoju, duże ryzyko wynikające z utworzenia działalności związanej z innowacyjnością, brak własnych środków finansowych oraz brak własnej bazy rozwojowej (Jurkowska, 2009, s. 308 – 309). By dokonać poprawy usytuowania Polski w generalnej klasyfikacji państw, niezbędne będzie między innymi zwiększenie powiązań między prywatnym i publicznym sektorem oraz zwiększenie liczby przedsiębiorstw innowacyjnych (Pawelczyk, Pawłowska, 2006, s. 8 – 9).

PODSUMOWANIE

PODEJMUJĄC SIĘ OCENY POLSKIEJ POLITYKI EKONOMICZNEJ I GOSPODARCZEJ po dwudziestu pięciu latach transformacji systemowej, bardzo ciężko jest jednoznacznie sformułować pozytywną bądź negatywną opinię. Na pewno udało się znacznie więcej osiągnąć w dziedzinie gospodarki, aniżeli polityki, która okazała się dość mało elastyczna. W zdecydowanej większości aż do dzisiejszego dnia skupia się ona na sprawach doraźnych bądź też zaszczytach historycznych, co w efekcie ma umož-

liwić zwycięstwo określonej partii w wyborach. Dokonując próby odpowiedzi na pytanie zadane na wstępie artykułu można stwierdzić, iż Polska transformacja przebiegała w pewnym sensie obok globalizacji. Często nie uwzględniała jej zasadniczych wymogów bądź mechanizmów (Szymański, 2007, s. 235). Podmioty krajowe wielokrotnie pozostawiane były bez jakiegokolwiek pomocy, w związku z czym nie radziły sobie z napływającą zagraniczną konkurencją. Źle funkcjonowała polityka proeksportowa, prokonkurencyjna i proinnowacyjna. Dostrzegalny był również brak odpowiedniej polityki wpływającej na kształt i strukturę bezpośrednich inwestycji zagranicznych. W związku z tym Polska bardzo szybko uzależniła się od zagranicznego, głównie spekulacyjnego kapitału, co w ostatecznym rozrachunku przyczyniło się do zmniejszenia suwerenności polskiej polityki gospodarczej (Szymański, 2004, s. 396 – 417). Problemem naszego kraju był także całkowity brak wsparcia dla nowoczesnych sektorów opartych na wykorzystaniu wiedzy i kapitału intelektualnego. Udział wydatków na naukę i szkolnictwo wyższe wynosi średnio trzykrotnie mniej, aniżeli w innych państwach Unii Europejskiej (Eurostat, 2014, s. 2 – 3). Polska zмага się również ze znacznie szybszym wzrostem długu publicznego niż Produktu Krajowego Brutto, co w efekcie tworzy szereg barier uniemożliwiających dostosowanie się do wielu z wyzwań ekonomicznych (Dach, 2009, s. 27 – 28). Konkludując, dla państw, w których proces transformacji systemowej nadal ma miejsce, najważniejszym instrumentem umożliwiającym odpowiednie funkcjonowanie na arenie międzynarodowej jest odpowiednia polityka wewnętrzna państwa. Fakt dołączenia Polski do Unii Europejskiej oraz jej udział w procesie pogłębiania integracji europejskiej jest ważnym etapem w dostosowaniu się do warunków wdrażanych w wyniku globalizacji, gdyż w przyszłości może on doprowadzić do optymalizacji aktualnych procesów gospodarczych i społeczno-ekonomicznych w państwie. Póki co należy się jednak skupić na wzmocnieniu swojej rodzimej gospodarki, by była odpowiednio przystosowana do skutecznego wykorzystywania wszelkich szans oraz sprostania wszystkim wyzwaniom wynikającym z procesu globalizacji.

BIBLIOGRAFIA

- Bell D. (1994), *Kulturowe sprzeczności kapitalizmu*, Warszawa.
- Budnikowski A. (2001), *Globalizacja a integracja europejska*, „Zeszyty Naukowe Kolegium Gospodarki Światowej”, nr 10, Warszawa.
- Budnikowski A. (2006), *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, Warszawa.

- Centrum Badania Opinii Społecznej (2012), *Korzystanie z internetu*. Komunikat badań, Warszawa.
- Dach Z. (2009), *Globalizacja – wyzwania i zagrożenia*, [w:] *Polska wobec procesów globalizacji*, pod red. Dach Z., Kraków.
- Eurostat (2014), *R&D expenditure just over 2% of GDP in the EU28 in 2013*, Luksemburg.
- Gereffi G. (1989), *Development factories and the Global Factory*, „Annals of the American Academy of Political and Social Science”, nr 525.
- Główny Urząd Statystyczny (2014), *Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2014 r.*, Warszawa.
- Grajewski P. (2007), *Organizacja procesowa*, Warszawa.
- Griffin R. (2007), *Podstawy zarządzania organizacjami*, Warszawa.
- Jarczevska-Romaniuk A. (2003), *Korporacje w procesie globalizacji*, „Sprawy Międzynarodowe”, nr 1.
- Jurkowska B. (2009), *Analiza poziomu innowacyjności polskiej gospodarki a polityka innowacyjna państwa*, „Studia Lubuskie”, t. 5, Sulechów.
- Kołodko G. (2001), *Globalizacja a transformacja. Iluzje i rzeczywistość*, Warszawa.
- Kołodko G. (1999), *Od szoku do terapii. Ekonomia i polityka transformacji*, Warszawa.
- Kołodko G. (2007), *Polska z globalizacją w tle*, Toruń.
- Kołodko G. (2007), *Sukces na dwie trzecie. Polska transformacja ustrojowa i lekcje na przyszłość*, „Ekonomista”, nr 6.
- Kołodko G. (2008), *Wędrujący świat*, Warszawa.
- Komisja Europejska (2010), *Poverty and Social Exclusion Report*, Luksemburg.
- Kozłowski P. (2003), *Perspektywy globalizacji*, „Studia Europejskie”, nr 1, Warszawa.
- Kuniński M. (2002), *Słabe fundamenty, etatystyczne ściany*, „Przegląd Politologiczny”, nr 54.
- Kuźniar R. (2003), *Globalizacja i porządek międzynarodowy*, „Sprawy Międzynarodowe”, nr 1.
- Liberska B. (2002), *Globalizacja a korporacje transnarodowe*, [w:] Liberska B. (red.), *Globalizacja. Mechanizmy i wyzwania*, Warszawa.
- Liberska B. (2000), *Polska w procesie globalizacji gospodarki światowej*, [w:] *Wzrost gospodarczy w Polsce*, pod red. Lipiński J., Orłowski W., Warszawa.
- Liberska B. (2002), *Udział Polski w procesach globalizacji*, [w:] *Globalizacja. Mechanizmy i wyzwania*, pod red. Liberska B., Warszawa.
- Łoś-Nowak T. (2002), *Encyklopedia politologii*, Kraków.

- Maśloch P. (2005), *Globalizacja i jej wpływ na rozwój współczesnej cywilizacji*, [w:] *Przedsiębiorczość a współczesne wyzwania cywilizacyjne*, Pod red. Rachwał T., Ziolo Z., Kraków.
- McGrew A. (1992), *Conceptualizing Global Politics*, [w:] *Global Politics, Cambridge*, McGrew A.
- Micał M. (2008), *Proces globalizacji we współczesnym świecie*, Zeszyty Naukowe Zakładu Europeistyki Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, nr 3 (8).
- Niedzielski P., Rychlik K. (2007), *Kreatywność a rozwój technologii informacyjnych – nowe obszary innowacyjności*, „Zarządzanie zasobami ludzkiemi”, nr 1, Warszawa.
- Nowak P. (2012), *Poziom innowacyjności polskiej gospodarki na tle krajów UE*, Prace Komisji Geografii Przemysłu, nr 19, Warszawa-Kraków.
- Pawelczyk B., Pawłowska M. (2006), *Szanse dla Polski w procesie globalizacji i integracji z Unią Europejską*, MSN Working Papers, Warszawa.
- Piasecki R. (2003), *Rozwój gospodarczy a globalizacja*. Ekonomia rozwoju w zderzeniu z rzeczywistością, Warszawa.
- Polak E. (2013), *Międzynarodowe organizacje gospodarcze wobec kryzysu finansowego – na przykładzie MFW*, [w:] Woźniak M. (red.), *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, Rzeszów.
- Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych (2012), *List of Major Foreign Investors in Poland – December 2012 – Introduction*, Warszawa.
- Poon J. (1997), *The Cosmopolitanization of Trade Regions: Global Trends and Implications 1965–1990*, „Economic Geography”, nr 73.
- Porter M. (1992), *Strategia konkurencji, metody analizy sektorów i konkurentów*, Warszawa.
- Puślecki Z. (2000), *Europa Środkowa i Wschodnia, Unia Europejska i Globalizacja*, „Przegląd Politologiczny”, nr 3-4, Poznań.
- Rother J. (2004), *Korporacje transnarodowe w procesie globalizacji*, [w:] *Wpływ globalizacji na procesy rozwojowe współczesnego świata*, Malendowski W., Poznań.
- Rzepka A. (2013), *Globalizacja w teorii i praktyce*, Poznań.
- Sadowski Z. (2003), *Spoleczne aspekty systemu rynkowego w Polsce*, [w:] *Spoleczna gospodarka rynkowa. Idee i możliwości praktycznego wykorzystania w Polsce*, Mączyńska E., Pysza P., Warszawa.
- Szarpiel J. (2012), *Państwo w warunkach globalizacji ekonomicznej*, „Ekonomia i Prawo”, t. 8, nr 1.
- Szymańska A. (2012), *Globalizacja a nowe koncepcje zarządzania przedsiębiorstwem*, [w:] *Rola przedsiębiorczości w edukacji*, „Przedsiębiorczość – Edukacja”, nr 8, Rachwał T., Ziolo Z., Warszawa.

- Szymański W. (2007), *Czy globalizacja musi być irracjonalna?*, Warszawa.
- Szymański W. (2004), *Przyczyny i skutki nadmiernego uzależnienia się gospodarki od kapitału zewnętrznego*, [w:] *Polska transformacja ustrojowa*, Pomykało W. (red.), Warszawa.
- Wielecki K. (2004), *Globalizacja, geopolityka i rynek*, „Studia Europejskie”, nr 1, Warszawa.
- Zagóra-Jonszta U. (2005), *Globalizacja o rola państwa w tworzeniu ładu instytucjonalnego*, [w:] *Transformacja polskiej gospodarki, ocena kierunków i dynamiki zmian*, Ćwikliński H. (red.), Gdańsk.
- Zagóra-Jonszta U. (2008), *Konsekwencje globalizacji i transformacji gospodarki a rola państwa*, [w:] *Zagadnienia teorii ekonomii i polityki gospodarczej w ujęciu mikro i makroekonomicznym*, „Studia Ekonomiczne”, nr 48. Zagóra-Jonszta U. (red.),
- Zorska A. (2000), *Integracja europejska w kontekście globalizacji*, Zeszyty Naukowe Kolegium Gospodarki Światowej, nr 9, Warszawa.

SUMMARY

THE SYSTEMIC TRANSFORMATION IN POLAND WAS PART OF GLOBALIZATION. Although this process has many positive virtues, Polish transformation was happening sort of besides the globalization, because it often didn't include its crucial requirements and mechanisms. Poland didn't work out a consistent, properly functioning model of economy. Systemic transformation of the economy enabled to reduce the civilization gap in relation to The West. On the other hand, it also caused a lot of problems. It led to ineffective privatization, monopolies in the economy and problems regarding a working institutional infrastructure in the country.

NOTA O AUTORZE

Mateusz Rozmiarek [mateusz.rozmiarek@wp.pl] – absolwent studiów międzynarodowych oraz bezpieczeństwa narodowego Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Doktorant Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie, współpracujący z Olympic Studies Centre w Lozannie w zakresie badań na temat wpływu polityki oraz stosunków międzynarodowych na sport i ruch olimpijski.